

גליון תתד • ערש"ק פרשת וישלח

לקראת שובת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

בני י"ג שנה הזו" – בדיוק נמרץ!

שיעור בן י"ג בבני נח

"מלאכים" – ל"קדש עצמך במותר לך"

התחלת העבודה – בקשעהמ"ט

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש

ת.ד. 2033

כפר חב"ד 6084000

03-738-3734

Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office

1469 President St. #BSMT

Brooklyn, NY 11213

United States

(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,

הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת וישלח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תתר), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש בצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיזהר, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ויה"ר שנוכה לקיום העידן "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

תוכן ענינים

מקרא אני דודש..... ב

שני מחנות – איך נחלקו?

איך ידע יעקב בוודאות שמחנה אחד יישאר לפליטה ? / מדוע לא התפלל יעקב אל ה' תחילה ? / בין רכושו של יעקב למשפחתו / ביאור פעולות יעקב להנצל מעשו שסמך בזה על הבטחות הקב"ה אליו

(ע"פ לקוטי שיחות חב"י עמ' 265 ואילך)

פנינים..... ה

כיצד שלח יעקב שלוחים למקום סכנה

"בני י"ג שנה הוו" – בדיק נמריך! (ע"פ רשימת חובת כא עמ' 6 ואילך, יענין שם בארכה)

ינה של תורה..... ו

שליחת ה"מלאכים" שבנפש

מדוע מספרת התורה סיפורים מסוימים ולא את כל תולדות האבות ? / מי הם המלאכים שברשות כל אחד ? / מתי נדרש אדם לשלוח את מלאכיו ? / ומהו החשש לגשת לעניין גשמי חדש ? / העבודה הרוחנית של "וישלח מלאכים" אצל כל אחד ואחד

(ע"פ לקוטי שיחות חב"ה עמ' 168 ואילך)

פנינים..... י

ה"ממש" של המלאכים

שמעון ולוי מלמדים: יסוד קיום המצוות – למעלה מהדעת (ע"פ לקוטי שיחות חב"י עמ' 289 ואילך)

חידושי סוגיות..... יא

שיעור בן י"ג בבני נח

יחקור אי אף בני נח מתחייבין במצותיהן בגיל י"ג שנה, ויתלה הדבר בפלוגתת הראשונים במקור דין זה – אם הוא מכלל שיעורין שהם הלכה למשה מסיני או דילפינן ליה מבני יעקב

(ע"פ לקוטי שיחות ח"י עמ' 70 ואילך, חב"י עמ' 224 ואילך)

תורת חיים..... יב

חובות והאחריות של נגת

דרכי החסידות..... יד

עבודת הקריאת שמע שעל המיטה

מקרא אני הדרש

ביאורים בפשוטו של מקרא

שני מחנות – איך נתחלקו?

איך ידע יעקב בוודאות שמחנה אחד יישאר לפליטה? / מדוע לא התפלל יעקב אל ה' תחילה? / בין רכישו של יעקב למשפחתו / ביאור פעולות יעקב להנצל מעשו שסמך בזה על הכטחות הקב"ה אליו

"ויירא יעקב מאד ויצר לו, ויחץ את העם אשר אתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים לשני מחנות. ויאמר, אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו, והי' המחנה הנשאר לפליטה" (לב, ט-י). ומפרש רש"י:

"והי' המחנה הנשאר לפליטה – על כרחו, כי אלחם עמו".

והנה, כמה מהמפרשים למדו שדברי יעקב "והי' המחנה הנשאר לפליטה" הם בדרך אפשר בלבד, כי "והי'" פירושו "אוילי".

[וכן כתבו הראב"ע והרמב"ן: "על דרך הפשט אמר זה ב'אולי", כי אמר אוילי ינצל המחנה האחר, כי בהכוחו האחד יברחו האחרים, או תשוב חמתו, או תבוא להם הצלה מאת השם"].

אמנם רש"י מחדש ש"והי'" הוא בלשון וודאי, שזהו דבר ברור ומוחלט שמחנה אחד יישאר לפליטה, וזהו שכתב "על כרחו".

אלא שלא נתבאר – על מה באמת סמך יעקב באומרו **בוודאות** "והי' המחנה הנשאר לפליטה"?

ב. לכאורה רש"י עצמו מבאר את טעמו: "על כרחו, כי אלחם עמו".

אבל כבר תמהו המפרשים – "אפילו ילחם עמו, אולי יהרוג אותו ואתה, שיתגבר עליו"? ! (לשון המשכיל לדוד).

בחזקוני פירש: "לאחר שיכה המחנה הראשון יהא הוא ואנשיו עייפים ויגעים, ויבוא המחנה הנשאר שלא יהא יגע וילחם עמם ויהרגם". כלומר, יעקב סמך על זה שעשו ואנשיו

לקראת שבת

ה

יתעייפו מכח המלחמה עם המחנה הראשון – ואז יבוא המחנה השני, שלא נלחם ולא התעייף, ויצליח להתגבר על עשו ואנשיו העייפים.

אבל אין זה מספיק, שהרי סוף סוף אין בזה וודאות גמורה, ומידי ספק לא יצא.

עוד פירש בחזקוני, ש"בעוד שיהי' עשו נלחם אל המחנה האחת – יש שהות במחנה הנשאר לברוח". והיינו, שיעקב סמך על זה שבשעת המלחמה של המחנה הראשון בעשו יהי' זמן מספיק למחנה השני לנוס על נפשם.

אך גם זה אינו מספיק, כי אף שיהי' זמן ל"מחנה הנשאר" לברוח, עדיין אין בכך להבטיח שאכן יהיו "לפליטה" – כי מי יאמר שאכן הבריחה תועיל?! [נראה בדברי דוד כאן: "בוודאי שבידו לנוס משם, אע"פ שספק אם תועיל הפליטה"].

ג. והנה, בפסוקים הבאים מסופר על תפילתו של יעקב אל הקב"ה שיציל אותו מיד עשו – "ויאמר יעקב אלקי אבי אברהם ואלקי יצחק. . הצילני נא מיד אחי ומיד עשו, כי ירא אנכי אותו. . ואתה אמרת היטב היטיב עמך וגו'" (לב, יג).

ולכאורה תמוה, איך יתכן שיעקב מתחיל את ההכנות למלחמה בדרך הטבע – "ויחץ את העם. . לשני מחנות" – ורק לאחר מכן פונה להתפלל לה'?

ואיפכא מסתברא: הי' צריך ראשית כל להתפלל לה' שיצילו (וכדרך כל יהודי בעת צרה), ורק אחר כך לחלק את המחנה לשנים ולהתכונן למלחמה כנגד עשו!

ד. והביאור בזה:

בתפילתו של יעקב להקב"ה הוא מבקש שיקוימו בו ההבטחות שהבטיח לו, וכפירוש רש"י (לב, י): "כך אמר יעקב לפני הקב"ה, שתי הבטחות הבטחתי – (א) 'ושמרתך בכל אשר תלך'. (ב) 'שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהי' עמך' – בשתי הבטחות האלו אני בא לפניך".

והנה, הבטחות אלו שהבטיח הקב"ה ליעקב שיהי' עמו וישמור עליו חלות הן על יעקב עצמו ובני ביתו – אך נכסיו לכאורה אינם בכלל הבטחה זו.

וזהו מה שהקדים יעקב וחילק "את העם אשר אתו" לשני מחנות, שפעולה זו עשה אותה עוד לפני שהתפלל – כי באה כהקדמה וביאור להתפלה:

במחנה אחד היו נכסיו של יעקב – הצאן, הבקר והגמלים (וכן הרועים והשומרים המטפלים בהם); ובמחנה שני היו יעקב ובני ביתו, הנשים והילדים.

ופעולה זו עשה יעקב כהקדמה לתפלתו, כי הוא בא להתפלל בכח ההבטחות שהבטיחו ה' שישמור עליו ועל זרעו, וככהנה לזה אסף את כל אלו שעליהם חלה הבטחת ה' ביחד, במחנה אחד (ואת הצאן, הבקר, הגמלים והרועים שביחס אליהם אין הבטחה – הבדיל במחנה בפני עצמו).

ה. ולהעיר, שברבינו בחיי פירש שהחלוקה היתה באופן שבני משפחתו של יעקב היו בשני המחנות [המחנה האחת הם השפחות וילדיהן . המחנה הנשאר לפליטה הם לאה ורחל ומחנה שעמם". ובחזקוני פירש שאחד המחנות ה' של רחל ואחד של לאה (וראה גם תיב"ע כאן ובדבריו לקמן לג, ב) ;

והביא ראי' לדבריו ממה שנאמר בהמשך הפרשה (לג, ב): "ויחץ את הילדים על לאה ועל רחל ועל שתי השפחות", הרי שהחלוקה היתה בתוך משפחת יעקב גופא.

אמנם בדרך הפשט מה שנאמר שם אינו ענין לכאן, וזהו ענין בפני עצמו שהתחדש מאוחר יותר – שבתוך מחנה משפחת יעקב גופא סידר יעקב את בני המשפחה בסדר מיוחד: "וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה, ואת לאה וילדיה אחרונים, ואת רחל ואת יוסף אחרונים" (לג, ב), אבל עדיין נשארו כולם במחנה אחד כולל.

[וכן מובן ממה שממשיך הכתוב ומספר על עשו (לג, ה) "וישא את עיניו וירא את הנשים ואת הילדים" – שראה את כולם בראי' אחת ולא שהיו בשני מחנות נפרדים].

וכן כתב האברבנאל: "לא שם נשיו וילדיו כי אם במחנה האחד בלבד" (ועד"ז בעקידה ובאלשיך). וכן מובן מהמשך הפרשה (לב, כג-כד) שמספר על זה שיעקב העביר את בני משפחתו, "ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחותיו ואת אחד עשר ילדיו ויעבור את מעבר יבוק", ורק לאחר מכן "ויעבר את אשר לו", והיינו "הבהמות והמטלטלים" (כפירוש רש"י), והעולה איפוא שכל בני משפחת יעקב היו בהעברה אחת בהיותם מחנה אחד.

ו. ומעתה מיושבת הוודאות של יעקב ש"אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו, והי' המחנה הנשאר לפליטה" – כי אפילו אם יצליח עשו להכות את המחנה של הרכוש והנכסים, הרי המחנה הנשאר של משפחת יעקב בוודאי ישאר לפליטה והצלה, מכח הבטחת ה' אליו.

וזהו שמפרש רש"י "על כרחו, כי אלחם עמו" – שבנוגע להמחנה הראשון של הרכוש יתכן ויצליח עשו לפגוע ח"ו, אך בנוגע להמחנה השני סמך יעקב על הבטחת ה' שיישאר לפליטה, ולא משום שינוסו ויברחו מפני עשו, אלא אדרבה שיילחמו עמו ויתגברו עליו.

ולפי דרכנו יש להוסיף ולבאר את המשך דברי רש"י כאן: "התקין עצמו לשלושה דברים, לדורון לתפלה ולמלחמה וכו'" – ועוד חזון למועד בעז"ה.

ביצד שלח יעקב שלוחים למקום סכנה

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו

מלאכים ממש

(לכ, ד. רש"י)

במפרשי רש"י (ראה רא"ם, גו"א, משכיל לדוד ועוד) הקשו: מהו הכרחו של רש"י לפרש שהיו מלאכים ממש, ולא שלוחים בו"ד? ותירצו בכמה אופנים.

ויש לתרץ:

קיי"ל (ראה באר היטב או"ח סו"ס תר"ג) דמי ששלח אדם באיזו שליחות, וניזוק השליח, חייב המשלח לעשות תשובה ע"ז. ועפ"ז, כיון שידע יעקב שעשו הולך לקראתו ורוצה להרגו, ה"אסור לו לשלוח אליו שלוחים בו"ד, דהוי מקום סכנה ושמא ינזקו.

ולכן בהכרח לומר שהשלוחים ששלח יעקב לא היו בו"ד, אלא "מלאכים ממש", ואז שפיר ה"י יכול לשלחם. וק"ל.

"בני י"ג שנה הוו" — בדיוק נמרץ!

ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש רחבו

נמרץ שמעון ולוי בהרוא שעתא בני י"ג שנה הוו והרצוה לחשב יצא ויחשב (לד, כה. רש"י נזיר כט, ב ד"ה ור' יוסי)

יש לבאר שחשבון זה הוא מדויק מיום ליום, היינו שבו ביום ממש נעשה לוי בן י"ג שנה.

ובהקדים, שזמן עיבור כל אחד מהשבטים ה"ששה חדשים ושני ימים, כדאי בפרקי דר"א (פל"ו) "מז' חדשים ילדה לאה את בני", ואמרו חז"ל (ר"ה יא, א) "יולדת לשבעה יולדת

למקוטעין", והיינו ששה חדשים ושני ימים (עיין שם בתוד"ה אלא: "טבלה נמי לביל ה' דחג, ואפשר דילדה ביום אחרון של פסח").

ולפי זה נמצא שלידת לוי היתה י"ח חדשים וכ' יום אחר נישואי יעקב ולאה, שהרי ראובן נולד מביאה ראשונה (כפרש"י ויחי מט, ג), וגו' העיבורים דראובן שמעון ולוי, בתוספת שבועיים לטומאת לידה דראובן ושמעון, הם י"ח חדשים וכ' יום. ונמצא שנעשה לוי בן י"ג שנה י"ד שנים וששה חדשים וכ' יום לאחר נישואי יעקב ולאה.

ולכשנדייק נמצא, שמשך זמן זה - י"ד שנים וששה חדשים וכ' יום - הוא הוא משך הזמן שעבר מנישואי יעקב ולאה עד מעשה שכם:

לאחר שנשא יעקב את לאה, חיכה ז' ימים ונשא את רחל, ואח"כ עבד שבע שנים ברחל, ועוד שש שנים בצאן לבן. הרי י"ג שנים וז' ימים.

אח"כ ברח מלבן ז' ימים (ראה רש"י ויצא לא, כג), לן לילה אחד במעבר יבוק (ראה פרשתנו לב, כב-כג), ונסע לסוכות ושהה שם י"ח חדשים (ראה רש"י פרשתנו לג, יז). הרי לנו י"ד שנים, ו' חדשים וט"ו יום.

אח"כ הגיע לשכם, וכיון שהי' עש"ק חנה מחוץ לעיר עד לאחר השבת (ראה רש"י פרשתנו שם, יח. בראשית רבה פ"ט, ו). ביום הראשון יצאה דינה ולקחה שכם, ו"ביום השלישי בהיותם כואבים" (פרשתנו לד, כה) לקחו שמעון ולוי איש חרבו. הרי לנו י"ד שנים, ו' חדשים וכ' יום.

ונמצא, ד"ביום השלישי בהיותם כואבים", נתמלאו ללוי י"ג שנה בדיוק, מיום ליום.

הסדר מודפס
לעילוי נשמת

הרה"ח ר' יהודה לייב ב"ר

מרדכי אברהם ישעי'

ע"ה נפטר

מזכ"ר ב"ק ארטור ז"ע

נלב"ע י"ד ניסן ה'תשפ'

הנעברה

יגה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך ההסידות

שליחת ה"מלאכים" שבנפש

מדוע מספרת התורה סיפורים מסוימים ולא את כל תולדות האבות? / מי הם המלאכים שברשות כל אחד? / מתי נדרש אדם לשלוח את מלאכיו? / ומהו החשש לגשת לעניין נשמי חדש? / העבודה הרוחנית של "וישלח מלאכים" אצל כל אחד ואחד

על ה"מלאכים" ששלח יעקב אל עשו אחיו, "וישלח יעקב מלאכים אל עשו אחיו" (ריש פרשתנו), פירש רש"י שלא היו אלה מלאכים במובן של שלוחים, כי אם "מלאכים ממש", מלאכי מעלה.

והנה, אודות הסיפורים שבתורה מוצאים אנו שלא סיפרה התורה את כל מעשי האבות ותולדות בני ישראל, וגם אותם סיפורים המופיעים בתורה אינם מסופרים בשלמותם על כל פרטיהם. וסיבת הדבר היא, כי אין כוונת התורה רק לספר ולהודיע את המעשים שהיו, אלא יש כוונה מיוחדת בכל פרט ופרט המסופר בתורה.

ואיתא בסה"ק (ראה פלח הרימון לר"ה מפאריטש סוף פ' וירא, וכנראה מיוסד על מאמר אדמו"ר הזקן), שאותם סיפורים שהתורה בחרה לספרם, הרי זו ראי' שיש בהם "רזין וסודות עליונים", ו"כמה דרכים לעבודת ה'". והיינו, שנוסף על משמעותם הפשוטה של הסיפורים, יש בהם גם סודות והוראות בעבודתו הרוחנית של האדם.

הוראות אלה, נצחיות הן בכל דור ודור. כי כשם שהתורה היא נצחית, כך סיפורי-ההוראות' הם נצחיים בכל זמן ובכל מצב (וראה לקוטי שיחות ח"ה עמ' 332).

ועל פי יסוד זה, יש לתמוה מה ראתה התורה לספר על מלאכים ששלח יעקב אל עשו, שהיו מלאכי מעלה ממש, ואיזו הוראה יכול יהודי ללמוד ממעשה זה. הלא אין מלאכים מצויים ומזמנים לפני כל יהודי ויהודי, שיכול הוא להשתמש בהם ולשלחם?

עניין גשמי חדש הוא בבחינת "ארצה שעיר שדה אדום"

כאשר חי האדם בעולם הזה הגשמי וחומרי, הנה חלק עיקרי בעבודתו הוא להתעסק עם ענייני העולם הגשמיים וחומריים. עליו להיזהר שלא להיגרר אחר החומריות וענייני איסור, ולעמול לרומם ולקדש את ענייני הגשמיות, שיהיו כלים לגילוי אורו ית'.

והנה, לכל אדם ישנם אותם עניינים גשמיים שהוא כבר עסוק בהם וכבר התייגע בהם. בנוגע לאותם עניינים, הוא רגיל לכוף את יצרו, ואינו נגרר אחריהם אלא אדרבא: הוא מקדשם ומזככם. עניינים אלו נחשבים כ"ארצו" של האדם, שהם מקום עבודתו הרגיל והידוע.

אמנם, מזמן לזמן מציעים ליהודי להתעסק עם עניין גשמי חדש שלא נתעסק בו עד עתה, אם בעניין חומרי כהנאה, או אפילו בעסק פרנסה חדש, או מינוי חדש הקשור בכבוד וכיוצא בו. וכאשר מדובר על התעסקות חדשה עם גשמיות וחומריות, הרי הדבר נחשב כהליכה אל "ארצה שעיר שדה אדום", למקום ועניין בעולם שאפשר להיכשל בו.

כל עניין גשמי נחשב כארצו של עשו, כי כך הוא טבעו של עולם הזה, שנברא באופן שמעלים על אור הקדושה. וכדאיתא בסה"ק ש"כל מעשה עולם הזה קשים ורעים, והרשעים שולטים בו" (עץ חיים שער מ"ב ספ"ד. תניא סוף פ"ו).

והדרך לידע כיצד לבחור אם לילך ל"ארצה שעיר שדה אדום", היא על ידי "וישלח מלאכים" תחילה. ה"מלאכים" הם אלו שמבררים לאדם אם עליו להישאר ב"ארצו" ובענייני הקודמים, או להתקדם ולילך אל אותו עניין חדש בגשמיות, שהיא עבודה חדשה ברוחניות, וכפי שיתבאר.

"קדש עצמך במותר לך"

ביאור העניין:

במהות עניין המלאכים, כתב הרמב"ם (מורה נבוכים ח"ב פ"י), שגם הכוחות הטבעיים שבעולם נקראים לפעמים בשם "מלאכים". ואם כן, הרי גם כוחות נפשו של האדם ראויים להיקרא בשם "מלאכים".

והנה, האדם הוא שליט "לשלוח" את "מלאכיו", שהם כוחות נפשו, לאותו מקום שיבחר בו. הוא יכול לשלוט בכוחותיו ולהתבונן בענייני קדושה, ולהוליד מן ההתבוננות רגש המתאים בליבו. ואפילו הרשעים ש"הן ברשות לבן" (בראשית רבה פל"ד, י), ולכאורה אין להם כבר שליטה על כוחות נפשם, מכל מקום הרי יכולים הם לשוב בתשובה ולשלוט מחדש על מוחם וליבם (ראה תניא פ"ז).

וכאשר יוצא האדם מ"ארצו" אל "ארצה שעיר שדה אדום", הנה "מלאכיו" של האדם, שהם כוחות שכלו ומידותיו, צריכים לילך ולבחון את אותו עניין גשמי חדש. הוא צריך

לשקול היטב בשכלו וברגשותיו, האם אכן יצליח לעבוד את השי"ת כראוי וכדרוש באותו מקום חדש, או שהוא עלול ביותר להיכשל ח"ו.

אין המדובר אודות עניין אסור. עניינים מעין אלו הם מושללים בתכלית, ואין צריך "מלאכים" ושקלא וטריא בכדי לדעת שהם אסורים. אלא אפילו בדברים הגשמיים שהם מותרים על פי דין, הנה גם בנוגע אליהם צריך לשלוח שלוחים, שיחקרו וידרשו היטב האם ראוי לו לילך ל"ארץ" חדשה זו.

כי גם על דברים המותרים ציוותה תורה שהאדם יקדש עצמו ויבדל מהם. וכפי שכתוב בתניא (פ"ל) שהחויב "לקדש עצמו במותר לו", "הוא מדאורייתא, כמו שכתוב קדושים תהיו וגו' והתקדשתם וגו'". וממילא, הדרך היחידה שבה יהי' מותר לו לגשת אל אותו עניין גשמי, היא באם ישתמש בו לשם שמים בלבד, שאזי אין זה להנאתו, כי אם חלק מעבודת הבורא ית"ש.

וכאשר עומד האדם בפני דבר גשמי חדש שעדיין לא עסק בו קודם, הרי מוכרח הוא לברר תחילה היטב על ידי ה"מלאכים", האם יוכל בנקל לעסוק בו לשם שמים ולהעלותו לקדושה, או שמא לפי טבעו וטבע יצרו הדבר כרוך אצלו בקשיים רבים. ואם יתברר שאכן קיימת סכנה שעלול הוא להתעסק בדבר הגשמי להנאתו בלבד, הרי אסור לו לילך לשם ! עליו לקדש עצמו ולהיבדל מאותו דבר גשמי, למרות שהוא דבר היתר.

וזהו עניין "וישלח" . מלאכים" - "מלאכים ממשי": לפני גשת האדם אל "ארצה שער שדה אדום", אל עניין גשמי חדש, הרי מחויב הוא תחילה לשלוח את מלאכיו, שהם שכלו ומידותיו. והם יבררו ויבדקו היטב, אם אכן הליכתו לשם תהי' חלק מעבודת הבורא, או שקיימת סכנה מוחשית שישקע בחומריות העולם, ויפול ממדרגתו.

לא ליפול בתבסיסי היצר

והנה, יש מי אשר יצרו מסית אותו לאמר, אשר אם נזדמן לו עניין גשמי יכול הוא לגשת אליו בלי חקירה ובדיקה מקודם. וטעמו ונימוקו עמו:

מאחר וכל דבר ודבר בעולם הוא בהשגחה פרטית מכוונת מיד הבורא ית"ש, הנה כאשר סיבכו משמים שיציעו לו עסק פלוני או מינוי מסוים וכיוצא, הרי אות הוא שבאותו עניין מונחים ניצוצי קדושה השייכים לנשמתו, ועליו להעלותם ולבררם. שאם לא כן, מדוע זימן השי"ת בהשגחתו הצעה זו לפתחו? וממילא עליו להסכים להצעה זו בלא החקירה האמורה תחילה.

ומסתייע הוא במה שאמרו חז"ל (ערובין נד, א) "האי עלמא כבי הילולא דמיא, חטוף ואכול חטוף ואישתי". ומשמע לו, שלא דיברו חז"ל אודות "אכילה" ו"שתי" של תורה ומצוות, אלא אודות אכילה ושתי' גשמיות. שאם זימן לו הבורא אפשרות לאכול דבר מסוים או ליהנות ולהתעסק בעניין גשמי, הרי אות הוא שעליו "לחטפו". כי כנראה שוכנים

בו ניצוצות השייכים לנשמתו, ועל כן סיבב הבורא שיפגוש באותו דבר גשמי.

והאמת היא, אשר אין טעם בסברה זו. כי אמנם עניין גשמי זה הגיע לפתחו בהשגחה העליונה, אך שמא כוונת הבורא היא להיפך: שיציעו לאדם התעסקות זו, והוא יסרב לה ויקיים מצוות "קדושים תהיו", שיקדש עצמו ויפריש נפשו מאותו עניין שיכול להגשימו ולהשקיעו בחומריות. ועל כן בלא שילוח ה"מלאכים" האמורים תחילה, אין לו לגשת אל אותו עניין גשמי.

אפילו יעקב שולח מלאכים

עוד צריך האדם לידע בנפשו, שאם יעקב שלח מלאכים אל "ארצה שעיר שדה אדום", בכדי לבחון האם ארצו של עשו מתאימה לעבודתו הרוחנית, בוודאי עליו מוטלת חובת שילוח השלוחים לפני דבר גשמי חדש:

על האבות הקדושים נאמר ש"הן הן המרכבה" (בראשית רבה פמ"ז, ו. ועוד), והיינו, שהיו בטלים בתכלית לפני השי"ת, ולא היו להם רצונות עצמיים. וביניהם גופא נאמר על יעקב אבינו שהי' "בחור שבאבות" (בראשית רבה פ"ו, א. ועוד). עוד זאת, שיעקב אבינו כבר עמד בניסיונות עצומים בבית לבן, והעיד שלמרות כל הקשיים "תרי"ג מצות שמרתי". ואם כן, לכאורה כבר לא הי' לו לירא מללכת לארץ חדשה ולניסיונות חדשים. ומכל מקום, ראה יעקב לנכון לשלוח "מלאכים" ולברר היטב האם דרך זו ראוי ומתאימה לפניו, אם לאו.

ואם כן, בוודאי אשר כל מי שלא הגיע למדרגה זו, מחויב לשקול הדק היטב במאזני שכלו ומידותיו האם אותו עניין חדש המוצע לו מתאים לכוחותיו ויוכל לנצלם לקדושה, או שיכול למשכו ולגררו ח"ו לחומריות. ורק לאחר שישלח "מלאכים" יוכל להמשיך דרכו כאשר יורו לו אותם מלאכי נפשו את הנכון לו בעבודתו ית'.

שמעון ולוי מלמדים: יסוד קיום המצוות – למעלה מהדעת

ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי ג' איש חרבו
בני י"ג שנה היו
(לד, כה. ב"ר פרשה פ, י)

מזה שנקראו שמעון ולוי כשהיו בני י"ג שנה בשם "איש" שהוא לשון גדלות (ראה שמות ב, יד ובפרש"י שם), למדו (עיין רש"י נזיר כט, ב ד"ה ור' יוסי. רש"י ורע"ב אבות פ"ה משנה כב. ועוד) ש"בן שלש עשרה למצוות", היינו שאז נעשה האדם גדול ובר דעת, ולכן הוא מחוייב במצוות.

ויש לתמוה, דלכאורה הרי זה כעין תרתי דסתר: מצד אחד - למדו מפסוק זה שבגיל י"ג שנה נעשה האדם בר דעת; ומצד שני - הפסוק זה עצמו מספר על פעולה שעשו שלא ע"פ הדעת והשכל, אלא מצד התעוררות מדת הכעס, כמ"ש לקמן (ויחי מט, ו. וראה פרש"י שם) **"כי באפם הרגו איש"**

ויש לומר שבוה רמזו הוראה יסודית בעבודת האדם לקונו:

אף ש"ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף ענינם כפי כחו" (רמב"ם סוף הל' מעילה), היינו שצריך להבין במוחו ושכלו את מצוות התורה, ולכן למדו זמן חיוב המצוות מלשון "איש" המורה על גדלות השכל - מכל מקום, יסוד ושורש עבודת השי"ת אינו הבנת השכל, כי אם קבלת עול מלכות שמים, היינו שגם אם אינו מבין את משפטי התורה, עליו לקיימם מפני ציווי הבורא ית"ש (ראה לקו"ש ח"ב עמ' 428. ח"ד עמ' 1211 ואילך. ועוד).

וזהו שלמדו זמן חיוב המצוות מ"ויקחו ג' איש חרבו", שכאשר הגיעו שמעון ולוי לחיוב מצוות, התחילו מיד בעבודת השי"ת באופן של מסירות נפש שלמעלה מהדעת. ומזה נלמדת ההוראה, שיסוד ושורש העבודה הוא קבלת עול שלמעלה מהדעת וההבנה.

ה"ממש" של המלאכים

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו
וישלח יעקב מלאכים - מלאכים ממש
(לב, ד. רש"י)

סיפר כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש
נ"ע (ספר השיחות תש"ג [מתורגם ללה"ק] עמ' קנז):

בש"פ וישלח תקל"ג, השבת האחרונה לחיי הרב המגיד ממעזריטש בעלמא דין, אמר במעמד תלמידיו, החברייא קדישא: "וישלח יעקב מלאכים" ופרש"י "מלאכים ממש" - ה"ממש" של המלאכים (דהיינו גופם) שלח יעקב לעשו, אבל הרוחניות שבהם (דהיינו נשמתם) נשארה עם יעקב.

וצריך להבין, דלכאורה תוכן פירוש המגיד הוא ממש להיפך מפשטות פרש"י: פשטות הכוונה בפרש"י "מלאכים ממש" היא להגדיל מעלתם, ששלח מלאכי מעלה ולא שלוחים בו"ד; ואילו לפי המגיד הכוונה ב"מלאכים ממש" היא להמעיט ממעלתם, שלא שלח מלאכים בכל מהותם, אלא רק ה"ממש" שבהם, החלק המוחשי שבהם ולא החלק הרוחני.

ונראה לבאר בזה, שאין כוונת המגיד לומר שיעקב שלח את ה"ממש" של המלאכים בלבד, בלי רוחניותם ונפשם, אלא כוונתו ששילוחם הי' באופן שגם בהיותם אצל עשו היו קשורים עדיין עם יעקב, עד שהי' כאילו שרק גופם נמצא אצל עשו, אבל נשמתם היא אצל יעקב גם בעודם אצל עשו.

וטעם הדבר - כי האפשרות שיש במלאכים לפעול בירור וזיכוך בעשו, תכלית הגשמיות והחומריות, הוא דוקא כשנפשם (רוחניותם) דבוקה וקשורה ביעקב, ואינה משתנית גם כשהם אצל עשו.

המדרש
דבר
הרב שמואל הלוי שחי
בן ראה
לרפאה שלמה וקדוה

שיעור בן י"ג בבני נח

יחקור אי אף בני נח מתחייבין במצותיהן בגיל י"ג שנה, ויתלה הדבר בפלוגתת הראשונים במקור דין זה – אם הוא מכלל שיעורין שהם הלכה למשה מסיני או דילפינן ליה מבני יעקב

ובפרש"י לאבות כתב נמי כעין זה: "דכתיב איש או אשה אשר יעשו מכל חטאת האדם, ואינו קרוי איש עד שהוא בן י"ג וכדאשכחן התם ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו ואז היה לוי בן י"ג שנה כשתחשוב ב' שנים שעשה יעקב בבית אל". ע"כ. וכ"ה ברע"ב שם, ד"לוי באותו פרק בן שלש עשרה שנה היה וקרי ליה איש", וכ"כ במחזור ויטרי לאבות.

פירוש, דהטעם הוא מצד מה שבי"ג שנה נקרא האדם איש (שמורה על גדלות כמ"ש "מי שמך לאיש", "וחזקת והיית לאיש"), היינו שנעשה גדול בשכל ודעת (ועיין לשון הרמב"ם בהל' אישות ב, י שאז "נקרא גדול ונקרא איש"), בר דיעה ולכן מחוייב במצוות. ואף שכתב רש"י (וכ"ה ברע"ב) שהוא מדכתיב איש או אשה אשר יעשו, וא"כ הא ד"איש" דוקא מחוייב במצות הוא לימוד מקרא – מ"מ עדיין אין בזה שום הכרח לומר שהוא גזירת הכתוב בלי

חיוב מצוות בכל התורה הוא מי"ג שנים ויום אחד, כדתנן באבות ה, כא "בן שלש עשרה למצוות", וכמ"ש בכל הפוסקים (עיי' רמב"ם הל' שביתת עשור ב, יא. טושו"ע אור"ח סי' תרטז, ועוד). ויש לחקור חקירה גדולה לענין בני נח, אימתי מתחייבין בז' מצוות דידהו.

ותחילה יש לעיין היטב מנא ילפינן להך דינא דבן י"ג למצוות. דבפירוש המיוחס לרש"י בנוזיר כט: נקט דילפינן לה מפרשתנו: "איש הוי מבן י"ג שנה ולא בפחות שלא מצינו בכל התורה שיהא קרוי איש בפחות מבן י"ג, אבל בבן י"ג מצינו שקראו הכתוב איש כדכתיב [בפרשתנו] ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי איש חרבו וגמירי שמעון ולוי בההיא שעתא בני י"ג שנה הוו (ראה ב"ר פ"פ, יוד. מדרש לקח טוב ושכל טוב עה"פ), והרוצה לחשוב יצא ויחשוב" [ועיי' לעיל מדרש "עיונים וביאורים קצרים" חשבון מדוקדק בזה מיום ליום, כפתור ופרח. המעתיק].

אי"ז מצד שינוי הטבע בדעת שנעשה אז (שגיל י"ג רק מוכיח עליו), אלא שגיל י"ג (וסימנים שעמו) הוא העושה את הגדלות.

ומעתה יש להכריע החקירה הנ"ל גבי בני נח, דתליא מילתא בין ב' השיטות. אי אמרינן דהא דנעשה גדול בגיל י"ג הוא מצד טבע בני אדם, שוב י"ל דגם גבי ב"נ כ"ה דנעשה גדול ב"ג וחייב בקיום מצוות דידהו, שהרי יש בזה ראייה על גדלות שכלו. אבל למאן דסבר דהוי הלכה למשה מסיני הרי מובן דאי"ז שייך בבני נח, דהא קי"ל (רמב"ם הל' מלכים ט, י) דלא ניתנו השיעורין אלא לישראל בלבד. ושוב יש להכריע דגבייהו תהא הגדלות תלויה בכל אדם לפי שכלו ודעתו מצד התכונה הטבעית ש"ו.

ועיין בשו"ת חת"ס יו"ד סי' שיז במה שפלפל בשיטת הרמב"ם, וז"ל: הנה זה לי איזה שנים נשאלתי מרב א' אמ"ש הרמב"ם פ' יו"ד מהל' מלכים הל' ב' וז"ל ולעולם אין עונשין מהן [מבני נח] לא קטן ולא חרש ולא שוטה לפי שאין בני מצוות עכ"ל, והוקשה לו הא לעיל בפ"א הל' ט' כתב שלא ניתנו השיעורים אלא לישראל לבד עכ"ל וכבר כ' הרא"ש בתשובה דזמן גדלות לבת י"ב ולבן י"ג שנה והבאת שערות ושיעורן הכל בכלל שיעורין שנאמרו הלכה למשה מסיני וכיון שאין שיעורין לבן נח מאי טעמא יפטר הקטן, והשבתי דודאי אין שום סברא לענוש לתינוק בן יומו והרי אנוס פטור גם בב"נ כמ"ש רשב"ם שם, וקיי"ל פיתוי קטנות אנוס הוא (וכבר מבואר אצלינו במקום אחר שגם הרמב"ם ס"ל כן) אלא קטן שהגיע לפלגות ראובן גדולי חקרי לב ואפ"ה בישראל

טעם, ושפיר י"ל דהוא משום גדלות הבאה לו אז.

ולדרך זו הוא דבר השייך לשינוי הטבע, דכ"ה הטבע (ברוב בני אדם) שלי"ג שנה נעשה האדם גדול בשכל ודיעה (ואשה נעשית כן כשהיא בת י"ב, דבינה יתירה נתנה בה כמבואר בש"ס נדה מה: ועיי' בפיה"מ להרמב"ם שם).

אמנם מצינו שיטה אחרת במקור הך דינא, שהוא הלכה למשה מסיני ולא מקרא דפרשתנו, דבפרש"י לאבות שם הביא לאח"ז פירוש אחר: "נ"א בן י"ג למצוות, דמי שהביא ב' שערות בא לכלל מצוות דאורייתא דהלכה למשה מסיני היא ושיערו חכמים הבאת ב' שערות לי"ג שנה לפיכך מכניסין אותו לקיים מצוות ומאותו זמן ואילך מסתמא מחזקין ליה בב' שערות כדין רוב תינוקות כו". וכ"ה בשו"ת הרא"ש ריש כלל טז "וששאלת מאין לנו דבן י"ג שנה ויום אחד הוא בר עונשין אבל פחות מכן לא, דע כי הלכה למשה מסיני הוא והוא בכלל שיעורין חציצין ומחיצין שהן הלכה למשה מסיני (עיירובין ד.), דשיעור וקצבה לכל דבר נתן למשה בעל פה". ע"כ. וכ"ה בשו"ת מהרי"ל סנ"א.

ולדרך זו ה"ז קביעות דין מכח ההלכה, ככל שיעורי הל"מ, ולא מצד שינוי הטבע בדעת האדם. ושמא יש לבאר טעם שיטה זו, ע"פ חקירה (עיי' צפע"ג לרמב"ם הל' אישות ב, ט) בגדר סימני גדלות (וי"ג שנה) אם הם רק ראייה על הגדלות או שהם הם העושים את הגדלות, די"ל דהנך שיטות סברי דדין גדלות שע"י י"ג שנים (וסימנים שעמו)

היה שעד שנעשים הקטנים בני י"ג אין אדם מדקדק מה טיבם", הרי שכן הוא הטבע ע"פ הרוב דבן י"ג שנה נעשה גדול בשכל ודעה ומאז והלאה בני אדם מדקדקים בו ומכירים במעשיו, משא"כ לפני גיל זה אין מדקדקים בו מכיון שע"פ הרוב לא נתגדל עוד בשכל ודעה.

[פירוש, דבדרך לימוד הפשט (דבה)
אזיל רש"י על המקרא) נראה יותר לומר דקטנות וגדלות אינו תלוי בגיל י"ג שנה, אלא בטבע כל יחיד בפרט - כי יש מתבגר בגיל מוקדם ויש המאחר להתבגר; כי לענין החקירה שאמרנו לעיל אם מנין השנים הוי ראייה לגדלות או שהן הן סיבת הדבר - נראה דרש"י ס"ל דגיל י"ג שנה אינו סיבת הגדלות אלא רק שכ"ה הטבע ע"פ הרוב (ולכן הסובבים מתחילין אז לדקדק במעשה הנער), ולהכי לא הסתפק רש"י לומר גבי הנערים שכיון שנעשו בני י"ג שנה ובאו לכלל גדלות שוב ניכרים במעשיהם כו', כי באמת באם היו מדקדקים בהם ומכירים מעשיהם קודם שנעשו בני י"ג שנה - אפשר שהיו עומדים על תכונותיהם גם קודם לכן, כי שמא לא היו כמו הרוב].

והמורם מכ"ז דשפיר אשכחן לומר דגם בדורות הראשונים היתה גדלות הרוב כמו בדורות האחרונים, בגיל י"ג, ושוב מתחזור מה דס"ל לרש"י בנוזיר להוכיח מבני יעקב דין בן י"ג למצוות לזמננו, כי כיון שהתורה נתנה להם שם "איש" כשהיו י"ג שנה, הרי ראייה לכל הדורות שבגיל זה שבו רוב העולם באים לידי גדלות מתחייבין במצוות.

הל"מ שאין מעשיו כלום עד שיביא ב' שערות אחר שנותיו ואז אפילו אין שכלו זך שאינו יודע להפלות כל שאינו שוטה שאינו מקרע כסותו וכו' הרי הוא גדול לכל דינו, ואמנם ב"ג דלא ניתנה להם שיעורים כל ששכלו שלם כראוי וכעין בב"ב קנ"ה ע"ב דמסברו ליה ומסבר הוה גדול ופחות מזה הוה קטן וע"ז כתב רמב"ם שאינו נענש על פיתויי אונס הוא, וזה אמת ברור לפע"ד. עכ"ל. והיינו דוקא לשיטת הרא"ש ודעימיה דהוא הל"מ.

והנה, במש"כ רש"י בנוזיר ודעימיה,
דנילף לה מקרא דבני יעקב - יש להעיר מדברי התוס' בסנהדרין סט. ד"בדורות הראשונים שהיו ממהרים להביא שערות היה זמן גדלות מוקדם הרבה, והוא ע"פ דברי הש"ס שם בסוגיין דבדורות הראשונים היו מולדין לח' שנים כו'. ולכאור, אם כדברי התוס' דזמן הגדלות אז היה מוקדם בהרבה מדורות האחרונים, שוב בטלה הראייה מבני יעקב לדין בן י"ג למצוות. וכבר הקשה כעין זה בשו"ת מהרי"ל שם לענין הראייה מבני יעקב.

אמנם נראה דמצינו ברש"י דנקט דגם אז היתה גדלות ע"פ הרוב בגיל י"ג, דהנה על הכתוב "ויגדלו הנערים גו'" (תולדות כה, כז) הביא רש"י דברי המדרש "כל זמן שהיו קטנים לא היו ניכרים במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם, כיון שנעשו בני י"ג שנה זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש כו'". ומוכח מאריכות לשון רש"י, שלא נקט בסתם דכיון שבאו הם לכלל גדלות באותה שעה שוב היו ניכרים תכונותיהם ממעשיהם וכו', אלא הוסיף דבכ"ז המנהג

הזכות והאחריות של גגנת

הרבים, הם התלמידים שלה מסייעתה.

ועשי' בהאמור מתוך שמחה וטוב לבב, כפי שצריך להיות קיום כל מצוה ומצוה, מוסיפה בברכת השם והצלחתו.

(אגרות קודש חפ"ד עמ' קכ-ג)

תועלת בהכנה למקצוע

במענה על מכתבך . . בו את כותבת אודות שאיפותיך בהנוגע להסתדרותך בעתיד, ושואלת במה תבחר.

ולדעתי טוב שתבחרי להיות גגנת, שבתקופתנו גם זכות הרבים במקצוע זה, חינוך בני ישראל בדרך התורה והמסורה, וכשתכניני את עצמך בחפץ למקצוע זה בודאי תצליחי, וכדאי להקדיש לזה כל הזמן הדרוש להכנה מבוססת ומסודרת, כיון שנוגע להצלחת העבודה בעתיד.

(אגרות קודש חפ"ז עמ' קנא)

חקיקת דתי ומנהגי ישראל

במענה להודעתה אשר קבלה משרה בתור גגנת לחינוך בנות ישראל על טהרת הקדש.

יהי רצון שתהי' הקבלה בשעה טובה ומוצלחת לחנך את המושפעים ומחונכים על יסודי תורתנו תורת חיים דברי אלקים חיים שיגדלו להיות לשם לתהלה ולתפארת.

ובודאי למותר להדגיש גודל הענין דחקיקת דתי ומנהגי ישראל בזכרונם של בני ישראל, ואף כי בגיל דגן ילדים אין זה בא בדרך לימוד, הרי רואים במושח אשר בילדים קטנים אדרבה הרגילות בדיני ומנהגי ישראל קובע יותר מאשר לימוד בדינים ומנהגים אלו.

ובפרט אם למילוי הדינים ומנהגים אלו מצרפים איזה סיפור וביאור מתאים להבנת הילדים המטעים להם את הדין והמנהג.

(אגרות קודש חפ"ד עמ' עא)

להשתדל להיות גגנת רשמית

...לדעתי, צריכה להשתדל ביותר וביותר שתוכל לגמור לימודי' בכדי שתהי' מורה מוכרת [-רשמית] או גגנת מוכרת, שמלבד התועלת בהענין מצד עצמו, הרי גם בנוגע לפרנסה מובן שמרויחים יותר באם מסיימים הלימודים ומשתכרים אחר כך בתור מורה או גגנת מאשר מפסיקים הלימודים באמצע ומתחילים בהריוח בהקדם איזה זמן, אבל פחות הרבה ולמשך כמה שנים, וכשתשתדל בזה באמת בטח תצליחי, אלא שכפי שכתבתי לה מאז, כדאי שתתיעץ בזה עם ידידים על אתר, שהרי נאמר ותשועה ברוב יועץ.

(אגרות קודש חפ"ז עמ' קג-א)

האחריות והכחות של גגנת

במענה למכתבה . . בו כותבת אודות קבלת משרת גגנת . . והבעיות הכרוכות בזה.

והנה אם נכון הדבר אשר אחריות גדולה בחינוך בני ישראל, שהרי על כל אחד ואחת מהם נאמר "בנים אתם לה' אלקיכם", אבל רצה הקב"ה לברוא עולמו שכל אחד זקוק לחינוך ועל אחת כמה וכמה בניו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, שהרי אדם עיר פרא יולד, ולא ניתנה תורה למלאכי השרת כולל גם מצות החינוך אשר בתורתנו תורת חיים, שמזה מובן שביחד עם האחריות ניתנו מלמעלה הכחות למלא תפקיד אחראי זה, ובלבד שיתמסר האדם למילואו בכל לבו, והבא לטהר מסייעין אותו, ובפרט שזכות

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה' מכתב אדמו"ר
מהררי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

עבודת הקריאת שמע שער המיטה

התבוננות בכל מה שעבר עליו במשך היום

...הנני מוצא לנכון להעתיק אמרי קדש הקדשים אשר שמעתי מהוד כ"ק אדמו"ר הרה"צ
[אדמו"ר הרש"ב] זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אשר אמר לאחד ממורי ההוראה, בשנת תרס"ט,
לאמר:

לכל סוג אדם יש הקריאת שמע שעל המטה שלו, קריאת שמע שעל המטה היא ההתבוננות
בכל מה שעבר עליו במשך היום, הדברים הטובים, הדברים הלא-טובים, והדברים הרעים
לגמרי.

לכל אדם הקריאת שמע שעל המטה שלו, אינה דומה הקריאת שמע שעל המטה של בעל
עסק לקריאת שמע שעל המטה של יושב אוהל.

גם בין יושבי אוהל ושומרי משמרת הקודש ישנם הבדלים, אינה דומה הקריאת שמע
שעל המטה של שמש בית הכנסת לקריאת שמע שעל המטה של שוחט העיר, ואינה דומה
הקריאת שמע שעל המטה של המלמד לקריאת שמע שעל המטה של המ"ץ והמורה-הוראה.

נמצאים עדיין באמצע היריד ואפשר לתקן

קריאת שמע שעל המטה היא בזעיר אנפין כמו הוידוי שלפני צאת הנפש מהגוף, אלא
שאז עוזבים לגמרי את היריד ומסיתים המסחר של "היום לעשותם", ואילו בקריאת שמע
שעל המטה של כל לילה נמצאים עדיין באמצע היריד, וישנה עדיין אפשרות לפעול דבר
מה.

לקראת שבת

ממך יתבעו הכל, אתה מחוייב בכל ואתה אחראי לכל.

עליך לראות ולהשתדל שהמקוה תהי' כשרה ונקי', ועליך לעשות ולפעול בכל כוחך שישמרו על הליכה למקוה, כל מקרה שאינו כך חלילה, ואתה לא פעלת בזה - נופל החטא עליך.

עליך לראות ולהשתדל שהקצבים ינקרו היטב את הבשר, שלא יהי' חלילה שום מכשול, כן עליך להתדבר מזמן לזמן עם השוחטים ולדעת את הנעשה בעניני הזביחה.

אתה אחראי לתלמוד תורה וללימוד של המלמדים וה"חדרים", כל החינוך תלוי בהנהגתך, גם מעמדם ומצבם של בעלי הבתים תלוי בהנהגתך.

עליך לדעת, שכל מה שאינו על פי תורה בעירך - הרי זה כתם על נשמתך.

עליך להתבונן היטב בכל הנעשה אתך, ועליך לרחם על הנר"ן [=נפש רוח נשמה] שלך ולהתחיל לתקן והשי"ת יסלח לך ויעזור.

בניכ שפתים ומה גם בדברים שבכתב אי אפשר לתאר את גודל המרירות של המורה הוראה, הכנעתו ושפלות רוחו ובכיינו בדמעות שליש, בבקשת סדר תשובה בסיגופים ותעניות.

התשובה האמיתית - השיב לו הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק - שהיא חרטה ועקירת הרצון על העבר ניכרת בהקבלה, העבודה והפועל שבלהבא, מלא תעודתך ככל המוטל עליך ויעזור השי"ת בגו"ר.

(אגרות קודש ח"ד עמ' קכז-קכח)

להיות מרוצה מכך שנולד

במענה על כתבו אשר עתה שהתפטר מחובת לימוד חול ("היי סקול") ביכולתו בעזה"י ללמוד בהתמדה, עיקר ענין הלימוד הוא להתלמד לידע מהות עצמו חסרונותיו ומעלותיו ולהגביר ע"י שקידת העבודה הרוחני על הגשמי,

והתחלת העבודה היא בקריאת שמע שעל המיטה, חסידים הראשונים אמרו שכאשר הולכים לישון אחרי קריאת שמע ["א קריאת שמע'דיקער"], אזי ישנים כמו יהודי, יש חיות במרירות שקודם התפלה ויש התעוררות תשובה בתפילה, ואז אפשר להיות מרוצים מכך שנולדו.

שקוד בלימוד ובעבודה ויעזור השי"ת וידידי הוריק יחיו יראו כך ובשאר ילידיהם רוב נחת בגשמיות וברוחניות.

(אגרות קודש ח"ט עמ' רלה)